

Institut je zapsán v rejstříku obecně prospěšných společností vedeném u Krajského soudu v Plzni, oddíl O, vložka 45.

Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě
Náměstí Osvobození 297
470 01 Česká Lípa

Věc:

Výsledky zjišťovacího archeologického výzkumu na parcelách domů čp. 158-159, čp. 252 a zbořených domů čp. 160-161, čp. 251 v České Lípě
Odborné vyjádření

č.j. 519/07
dne: 30.7.2007

vyřizuje:
Široký

Celková situace

Zjišťovací archeologický výzkum, jehož cílem bylo zjištění rozsahu a charakteru archeologických památek, byl proveden na místě domů čp. 158-161 a čp. 251-252 v prostoru mezi ul. Prokopa Holého, Tržní, Sokolskou a Jeřábkovým nám. v historickém jádru České Lípy (k.ú. Česká Lípa). Domy čp. 160-161 a čp. 250-251 jsou v současné době zbořené, na jejich místě byla v letech 1992-1993 hloubena rozměrná základová jáma pro stavbu, která nakonec nebyla realizována. Z domů čp. 158-159 stojí v současné době jen torza, která jsou výsledkem statického zajištění objektů, které bylo vzhledem k havarijnímu stavu domů provedeno v roce 2004. Prostor výzkumu je dnes rozlehlou prolukou lemovanou torzy historických domů. Jediným stojícím a fungujícím objektem je ve sledovaném prostoru dům čp. 252. Podnětem k provedení zjišťovacího archeologického výzkumu se stala připravovaná stavba divadla na předmětných parcelách.

Rozsah a podoba zaniklé zástavby byly zkoumány pomocí odborné archivní rešerše. Struktura archeologických památek byla dále analyzována pomocí celkem 12 sond o celkovém rozsahu 86,22 m², jejichž většina byla vyhloubena mechanizací. Výzkum v domě čp. 252 byl limitován využitím objektu.

Plocha výzkumu se nachází v prostoru městského opevnění na západní straně městského jádra, v těsném sousedství se v dnešní Tržní ul. nacházela brána městského opevnění, tzv. Wieden Thor (Žádušní brána). Městské opevnění bylo tvořeno hlavní hradební zdí, parkánem, parkánovou zdí a příkopem. V prostoru městského opevnění vznikaly již před třicetiletou válkou obytné domy. Jednalo se převážně o menší stavby, velmi časté byly majetkové transakce, v jejichž důsledku se domy slučovaly či rozdělovaly. Charakter novodobé zástavby byl zásadní měrou podmíněn ničivými požáry v letech 1787 a 1820.

Výsledky výzkumu jednotlivých parcel

Dům čp. 158, ppč. 239

Parcela domu čp. 158 nebyla zkoumána žádnou zjišťovací sondou, po provedení zajišťovacích prací v roce 2004 je zde totiž minimum přístupných terénů. V prostoru vlastního domu se v současné době nachází železobetonová deska nesoucí ocelovou

konstrukci, která zajišťuje novobaročnou uliční fasádu domu. Deska překrývá v roce 2004 zasypané a zrušené sklepy. Jejich rozsah je nejasný, archivní stavební plány z roku 1899 je nezaznamenaly.

Za domem, respektive jeho torzem, jsou patrné zbytky přízemí dvorního křídla zasuté odpadem. Mezi vlastním domem a dvorním křídlem byl původně výškový rozdíl jednoho podlaží, z přízemí domu se na dvůr sestupovalo po schodech. Tento rozdíl je nyní vyrovnán novodobou navážkou.

Dům čp. 159, ppč. 238

Dům čp. 159 je nejrozsáhlejším objektem ve zkoumaném prostoru. Původně sestával ze 2 uličních a 1 dvorního křídla přiléhajícího k městské hradbě. Dvorní křídlo bylo zbořeno při zabezpečovacích pracích v roce 2004, při nichž byl rovněž celý dům snížen o 1. patro a zakryt nouzovou střechou. Archeologický potenciál parcely byl značně snížen podchycováním základů novými betonovými konstrukcemi, prohloubením historických sklepů a především vyhloubením nového suterénu pod východním křídlem při ul. Prokopa Holého.

V sondě 8/07 byl na západní hranici parcely zachycen základ městské hradební zdi o šířce 196 cm fixující dodnes výškový rozdíl mezi pozemky domů čp. 159 a čp. 252. Zjišťovací sonda 6/07 byla položena do prostoru dnes zaniklého příhradebního křídla. Nezachytila žádné historické vrstvy, na podloží nasedaly pouze vrstvy recentního stavebního odpadu. Obdobné výsledky přinesla sonda 9/07, která zaznamenala v západní části pouze torzo odpadního kanálu směřujícího ze dvora domu k hradbě. Jeho vyústění v hradební zdi bylo zachyceno v sondě 8/07.

Pod severním křídlem při Tržní ul. se nachází poměrně rozsáhlé historické sklepy, výrazně novodobě prohloubené. Jejich součástí je studna s dochovaným torzem dřevěné pumpy, která původně ústila v přízemí domu. V západní místnosti levého traktu severního křídla byla položena sonda 12/07, jejímž úkolem bylo zjistit charakter klenebních zásypů a prozkoumat návaznost mladších barokních stavebních konstrukcí nadzemních podlaží na renesanční zdivo sklepa. Podle výsledků sondy byly barokní konstrukce přízemí zakládány bez využití starších kleneb sklepů. Zkoumaný klenební zásyp pocházející z doby barokní přestavby tedy velmi pravděpodobně skrývá důležitá torza starší renesanční stavby.

Nepodsklepený průjezd domu byl zkoumán sondou 10/07. Přes značné poškození terénu novodobými inženýrskými sítěmi se podařilo dokumentovat fragment historického souvrství sestávající převážně z vrstev komunikačního charakteru. Toto zjištění dokládá stabilitu vstupního prostoru usedlosti.

Dům čp. 160, ppč. 237

Prostor zbořeného domu čp. 160 byl zkoumán sondami 1/07 a 3/07. Naprostá většina archeologických památek na této parcele byla zničena vyhloubením stavební jámy v letech 1992-1993. Obě sondy zachytily její železobetonovou stěnu.

Mezi parcelní hranicí a východní stěnou stavební jámy se dochoval blok historického souvrství zkoumaný sondou 3/07. Ta zachytila zbytek sklepa zaklenutého valenou (?) klenbou, jejíž osa je kolmá k uliční čáře Tržní ul. Podle archivní rešerše se patrně v zadní části parcely při městské hradbě nacházel sklep, pod jehož dnem procházel kanál odvádějící vodu ze sklepa domu čp. 159.

Dům čp. 161, ppč. 236

Dnes zbořený dům byl v poslední fázi své existence sloučen s větším sousedním objektem čp. 250 nacházejícím se v nároží Jeřábkova nám. a Tržní ul. Jeho parcela byla

zkoumána sondou 2/07, která prokázala zničení archeologických památek na této parcele vyhloubením stavební jámy v letech 1992-1993.

Dům čp. 250, ppč. 236

Dnes zbořený větší nárožní dům byl podle svědectví historických stavebních plánů v poslední fázi své existence částečně podsklepen, sklepní prostory podle všeho částečně předstupovaly uliční čáru Jeřábkova nám. Prostor parcely byl zkoumán sondami 1/07, 4/07 a 7/07. Sonda 1/07 prokázala zničení archeologických památek v zadní části parcely vyhloubením stavební jámy v letech 1992-1993. Nepodařilo se však lokalizovat jižní hranici této jámy a je velmi pravděpodobné, že na této straně ani nebyla zajištěna železobetonovou stěnou.

Velmi zajímavé výsledky přinesly sondy 4/07 a 7/07. Obě zachytily sklepní prostory starších zděných staveb vyplněné velmi mocnou požárovou destrukcí tvořenou vypálenými fragmenty hliněných omazů dřevěných stavebních konstrukcí (tzv. mazanice) a přepálenými artefakty. Ani hlubší sonda 4/07 nezachytila bázi požárové vrstvy, respektive dno suterénu. Domy dřevohliněné konstrukce, k nimž zkoumané sklepy náležely, zanikly velmi pravděpodobně při katastrofálním požáru města v roce 1820. Tomuto datování odpovídá předběžné vyhodnocení nálezového souboru z požárové destrukce. Do této požárové vrstvy byly zahloubeny základy mladší stavby opírající se o starší zdivo. V sondě 7/07 byl zachycen západní okraj sklepa této mladší stavby, který fungoval až do demolice. Zjištěná struktura základů mladší stavby odpovídá archivním stavebním plánům.

Dům čp. 251, ppč. 235

Dnes zbořený dům na úzké parcele byl zkoumán sondou 5/07. Byl zachycen vnitřek sklepa, který fungoval až do demolice objektu, dna nebylo dosaženo. Z nálezové situace je zřejmé, že na parcelu domu čp. 251 již nezasahovala stavební jáma vyhloubená v letech 1992-1993.

Dům čp. 252, ppč. 233-234

Jediný plně zachovaný historický objekt na zkoumané ploše je vybudován na úzké parcele. Sonda 8/07 situovaná na dvorku zachytila na vnější straně městské hradby rozsáhlé recentní narušení, v západní části bylo dokumentováno torzo raně novověké stratigrafie na vnitřním okraji příkopu městského opevnění.

Podle výsledků stavebně historického průzkumu je dům čp. 252 novostavbou první poloviny 19. století přistavěnou směrem do dvora v roce 1892. Sklepy pod naprostou většinou objektu vymezují velmi pravděpodobně šířku zaniklého příkopu městského opevnění. Sonda 11/07 položená v klasicistní části sklepa v zadní místnosti pravého traktu zachytila pod podlahou základy odlišně půdorysně koncipované starší stavby zaniklé velmi pravděpodobně při katastrofálním požáru města v roce 1820. Tyto základy byly zahloubeny do vlhkého organogenního souvrství výplně příkopu, jehož dna nebylo z technických důvodů dosaženo. Do raně novověkého souvrství byly zapuštěny subtilní dřevěné kůly pilotáže.

Výsledky zjišťovacího výzkumu

Zkoumané parcely se nacházejí v prostoru městského opevnění. Hlavní městská hradba, jejíž výstavba je kladena do první třetiny 14. století, ohraničovala na západní straně parcely domů čp. 158-159. Průběh hradby je na západní straně města jasně patrný i v současné parcelní situaci, v bloku mezi ul. Prokopa Holého a Sokolskou (jižně od místa výzkumu) je několik úseků hradby dochováno. Východní uliční čára Sokolské ul. podle všeho

vymezuje vnější hranu hradebního příkopu, do nějž byly postupně od 18. století vestavovány obytné domy. Pás dvorků za těmito domy zřejmě rozsahem odpovídá původnímu parkánu, západní hranice dvorků vytváří na mapě stabilního katastru téměř jednotnou linii.

V dnešní Tržní ul., v prostoru před domy čp. 160-161 se nacházela Zádušní brána (Wieden Thor). Podle svědectví archivního plánu se hlavní věž brány, která byla vybudována v letech 1576-1577, nacházela před domem čp. 160. Není vyloučeno, že po jejím zániku pojal tento objekt některé její konstrukce. Předpokládáme, že před hlavní věží (západně od ní) se nacházely ještě další objekty brány. Výskyt základových konstrukcí Zádušní brány lze důvodně předpokládat bezprostředně za stěnou stavební jámy vyhloubené v letech 1992-1993.

Výsledky sondy 11/07 dokládají, že příkop městského opevnění byl původně zvodnělý. Při jeho parcelaci pro obytnou zástavbu muselo být tedy vyřešeno kanalizování jím protékajících vod. Z archivních zpráv vyplývá, že pod domy procházela pravděpodobně zhruba v ose bývalého příkopu stoka směřující od severu k jihu. Po roce 1816 do ní byl nově vybudovaným či podstatně rekonstruovaným kanálem odvodněn i sklep domu čp. 159. Je pravděpodobné, že tato odpadní stoka je dodnes do určité míry funkční.

Podle zjištění sondy 11/07 je v jihozápadní části plochy (parcely domů čp. 250-252) pod novodobou zástavbou, respektive jejími pozůstatky dochován příkop městského opevnění vyplněný raně novověkými nálezy. Vzhledem ke zvodnělému prostředí obsahuje tato výplň nepochybně cenný nálezový fond včetně předmětů z materiálů podléhajících rychle zkáze (dřevo, kůže, sklo apod.). Sondy zjišťovacího výzkumu z technických důvodů nedosáhly dna příkopu, které můžeme však na základě vrtů inženýrsko geologického průzkumu předpokládat v hloubce 6-9 m. V případě domu čp. 250 je mimo prostor novodobých sklepů zachována mocná intaktní požárová destrukce domu zříceného při požáru v roce 1820. Vyplňuje zděné sklepy staršího objektu, jehož nadzemní konstrukce byly dřevohliněné. V případě domu čp. 252 byly po požáru sklepy obnoveny v plném rozsahu a požárová destrukce se zde nedochovala. Situace v případě domu čp. 251 není zcela jasná, sonda 5/07 doložila novodobý sklep fungující až do demolice, rozsah podsklepení nelze ale z archivní dokumentace dovodit.

V severozápadní části plochy (parcely domů čp. 160-161, část parcely domu čp. 250) byly archeologické památky zničeny při hloubení stavební jámy v letech 1992-1993. Rozsah této stavební jámy se však na základě výzkumu jeví jako nejasný, rozhodně neodpovídá lokalizaci v elaborátu inženýrsko geologického průzkumu (Ščuka 2004). Zdá se, že stěny stavební jámy byly železobetonovou stěnou zajištěny jen na severní a východní straně, na jihu a pravděpodobně i na západě nebyla zřejmě konstrukce stěn dokončena. Přesný průběh obvodu jámy se ukáže až při plošném odkryvu recentního nadloží.

Parcely domů čp. 158-159 ve východní části plochy byly značně poznamenány zabezpečovacími pracemi provedenými v roce 2004. Podle zjištění sond 6/07 a 9/07 odstranily zemní a výkopové práce s nimi související naprostou většinu archeologických památek nacházejících se v ploše dvorků. Jediným zjištěným objektem je torzo odpadního kanálu ústícího v městské hradbě, které bylo zachyceno sondou 9/07. Je třeba předpokládat, že v ploše dvora zůstaly dochovány rovněž spodní části větších zahloubených objektů (například odpadní jímky). Přestože je téměř celé severní křídlo domu čp. 159 podsklepeno, má objekt značný archeologický potenciál. Mladší konstrukce nadzemních podlaží totiž přímo stavebně nenavazují na renesanční sklepy, v klenebních zásypech zůstávají tudíž skryty zbytky starších stavebních etap. Lze rovněž důvodně předpokládat, že základ hlavní hradební zdi je dochován v celé délce západní parcelní hranice domu čp. 159, v západní zdi severního křídla je velmi pravděpodobně dochován i nad zemí. Historické vrstvy lokálně narušené recentními inženýrskými sítěmi jsou dochovány v průjezdu.

Předložené vyjádření přináší základní předběžné informace o výsledcích zjišťovacího archeologického výzkumu. Úplné výsledky výzkumu budou včetně kompletní dokumentace součástí závěrečné nálezové zprávy.

Návrh záchranného archeologického výzkumu

Z výše nastíněných závěrů zjišťovacího archeologického výzkumu vyplývá značná nesourodost zkoumané plochy, která vychází ze složitého historicko topografického vývoje zkoumaného území. Na základě výsledků zjišťovacích sond můžeme proto plochu budoucího staveniště rozdělit na několik polygonů, v nichž se nacházejí archeologické památky různého charakteru a stupně dochování. Z toho vyplývají rozdílné nároky na záchranný archeologický výzkum v jednotlivých polygonech (A-G).

Na základě výsledků zjišťovacího výzkumu lze konstatovat, že na většině plochy je před zahájením zemních a výkopových prací stavby nezbytné provést plošný záchranný archeologický výzkum. Vzhledem k jeho technickým nárokům považují za nezbytné provádět výzkum již na předaném a zajištěném staveništi. Před zahájením plošného výzkumu je třeba provést plánovanou demolici domů čp. 159 a čp. 252 a plošné odtěžení recentních navážek včetně výplně stavební jámy z let 1992-1993. Před výzkumem je třeba rovněž provést zajištění stěn budoucí stavební jámy, ovšem v rozsahu odsouhlaseném archeologickým pracovištěm.

Polygon A

Tento polygon určuje rozsah stavební jámy vyhloubené v letech 1992-1993, jižní hranice je stanovena přibližně. Archeologické památky jsou zde zničeny, plošný záchranný archeologický výzkum není nutný. V případě, že bude zbourána pilotová stěna starší stavební jámy, je nutný záchranný výzkum prostoru za touto stěnou.

Polygon B

V prostoru za jižní hranicí stavební jámy z let 1992-1993 jsou dochovány hodnotné archeologické památky. Pod destrukcemi raně novověkých domů se nachází zasypaný příkop městského opevnění. Mocnost historického souvrství stávající zjišťovací sondy nestanovily, podle vrtů inženýrsko geologického průzkumu odhadujeme, že dno příkopu se může nacházet v hloubce cca 6-9 m od povrchu. V celé ploše polygonu je nezbytné provést záchranný archeologický výzkum.

Polygon C

Pod podlahou sklepů domu čp. 252 se nachází zasypaný příkop městského opevnění. V celé ploše polygonu je nezbytné provést záchranný archeologický výzkum.

Polygon D

Na dvorcích domů čp. 158-159 se dochovala jen torza archeologických památek. Po skryvce recentních vrstev bude proveden záchranný výzkum jednotlivých objektů, především základu hlavní městské hradby.

Polygon E

Po demolici nadzemních podlaží domu čp. 159 (pokud k ní dojde) bude proveden plošný záchranný archeologický výzkum klenebních zásypů a dalších konstrukcí. Prozkoumána bude rovněž plocha průjezdu.

Polygon F

Archeologické památky byly zničeny při vyhloubení nového sklepa. Plošný záchranný archeologický výzkum není v těchto místech nutný.

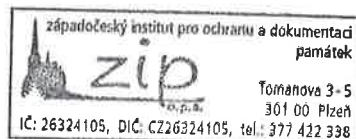
Polygon G

Archeologickou památkou jsou nepochybně zasypané historické sklepy domu čp. 158 ukryté v současné době pod betonovou deskou. V případě zahrnutí základové desky do novostavby, není jejich záchranný archeologický výzkum nutný.

Zjišťovací archeologický výzkum stanovil charakter a rámcově též rozsah archeologických památek na ploše budoucího staveniště Centra umění a kultury. K přesnému určení rozsahu archeologických památek však nedošlo, stávající sondy nemohly z technických důvodů dosáhnout dna zaniklého městského příkopu, aby mohla být exaktně určena jeho původní hloubka. Bez přesné znalosti objemu archeologických vrstev zatím není možné stanovit náklady plošného záchranného archeologického výzkumu.

Navrhujeme proto k doplnění této důležité informace provést druhou etapu zjišťovacího výzkumu – výrazné rozšíření sondy 7/07 (v rozsahu cca 50 m²) tak, aby v ní mohlo být dosaženo dna příkopu.

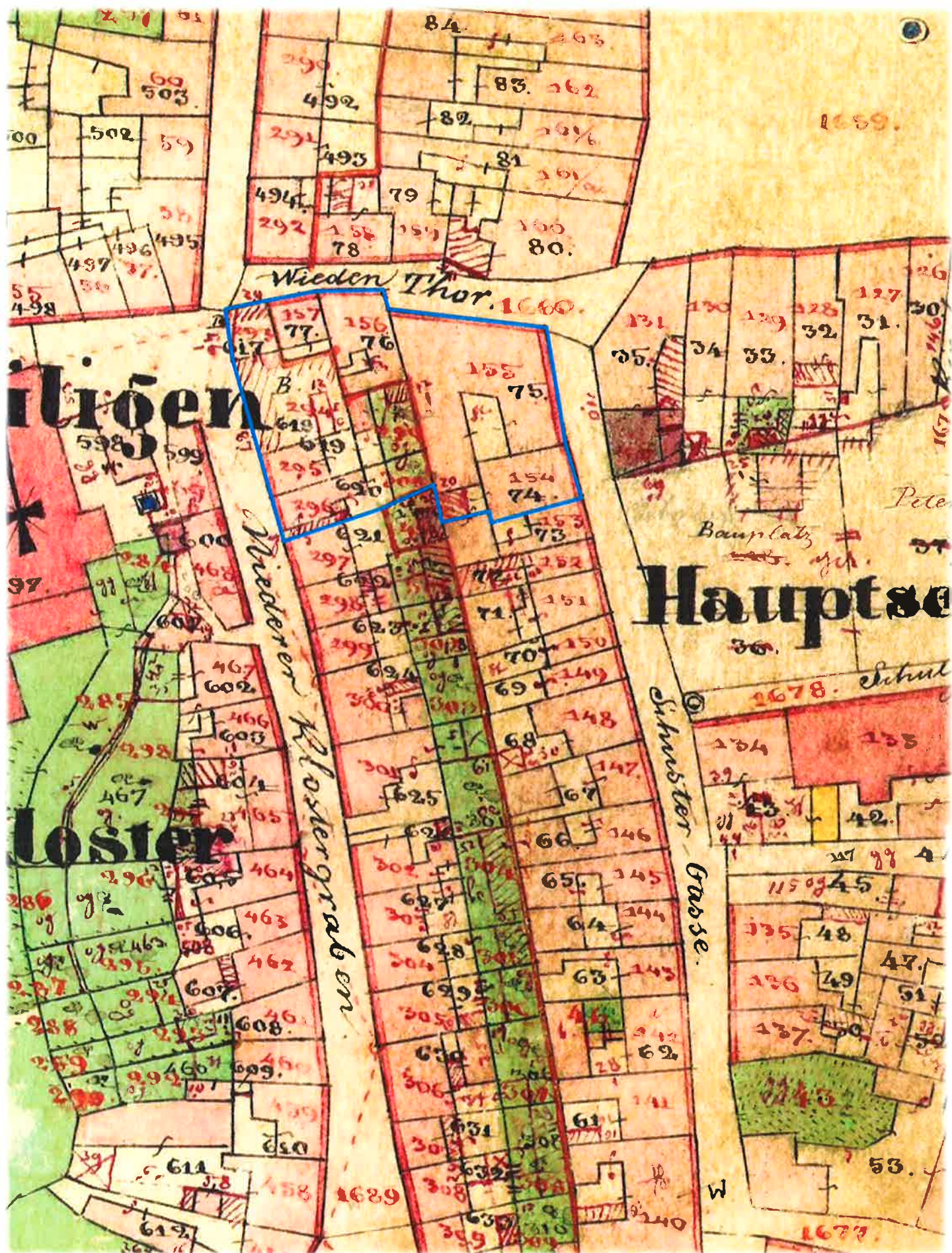
Mgr. Radek Široký
archeolog a historik ZIP o.p.s.

Přílohy:

1. Indikační skica stabilního katastru (1843-1875), vyznačen prostor výzkumu.
2. Celkový plán výzkumu.
3. Dokumentace sond 1-2/07.
4. Dokumentace sondy 3/07.
5. Dokumentace sondy 4/07.
6. Dokumentace sondy 5/07.
7. Dokumentace sondy 6/07.
8. Dokumentace sondy 7/07.
9. Dokumentace sondy 8/07.
10. Dokumentace sondy 9/07.
11. Dokumentace sondy 10/07.
12. Dokumentace sondy 11/07.
13. Dokumentace sondy 12/07.
14. Výběr z fotografické dokumentace. 1: Plocha výzkumu od severozápadu. 2: Plocha výzkumu od jihovýchodu.
15. Výběr z fotografické dokumentace. 1: Sonda 4/07, pohled od východu. 2: Sonda 11/07, pohled od jihozápadu.
16. Výběr z fotografické dokumentace. 1: Sonda 3/07, pohled od severu na torzo klenby 0303. 2: Sonda 9/07, pohled od severu na zdiva kanálu 0912 a 0903.
17. Výběr z fotografické dokumentace. 1: Sonda 10/07, pohled od východu. 2: Sonda 12/07, pohled od severu na základ 1210.
18. Vyhodnocení rozsahu dochování archeologických památek.

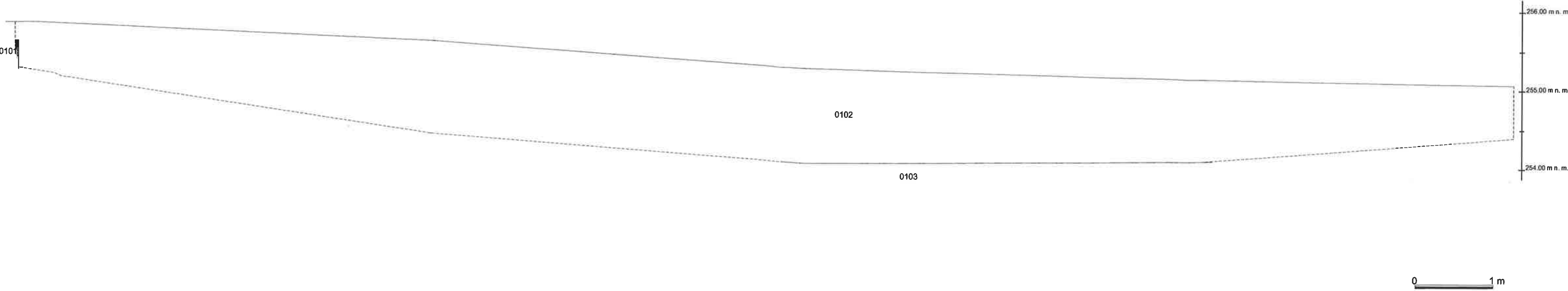

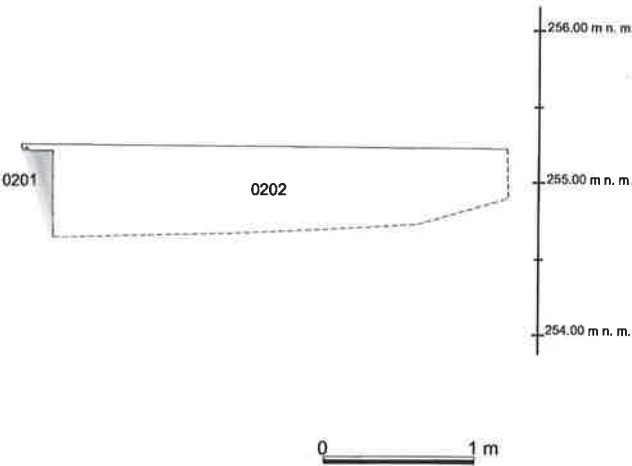
1. Indikační skica stabilního katastru (1843 - 1875), vyznačen prostor výzkumu.

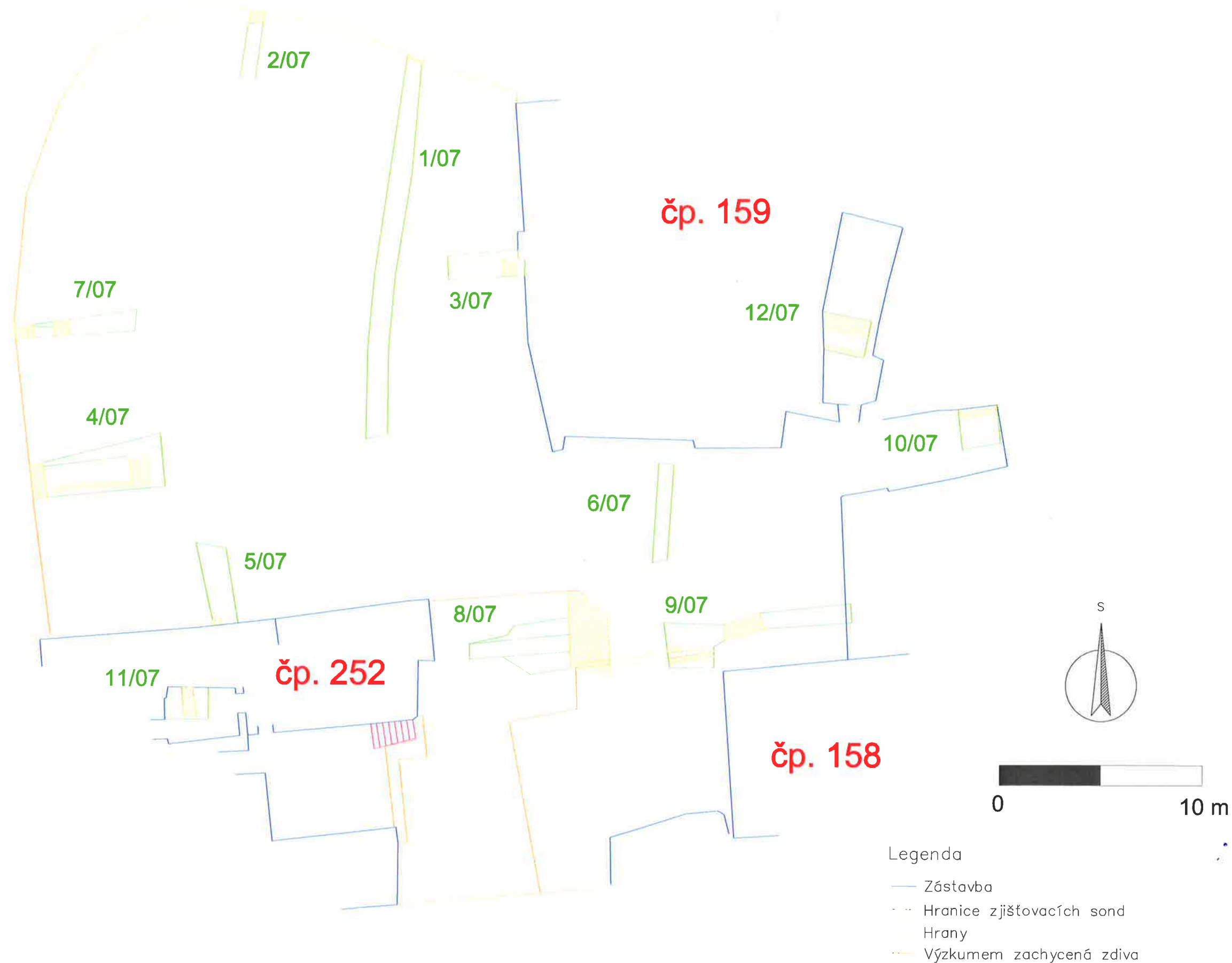

Sonda 01/07
Východní profil

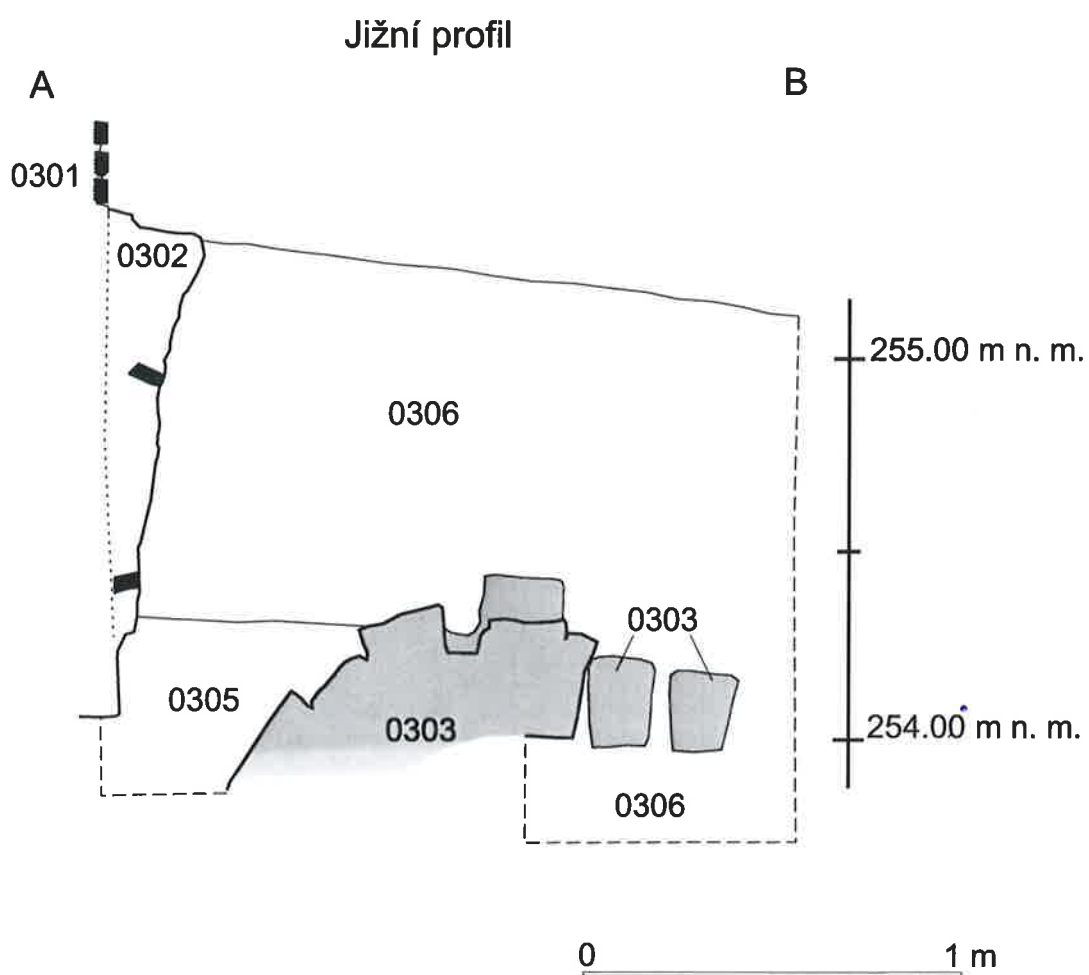
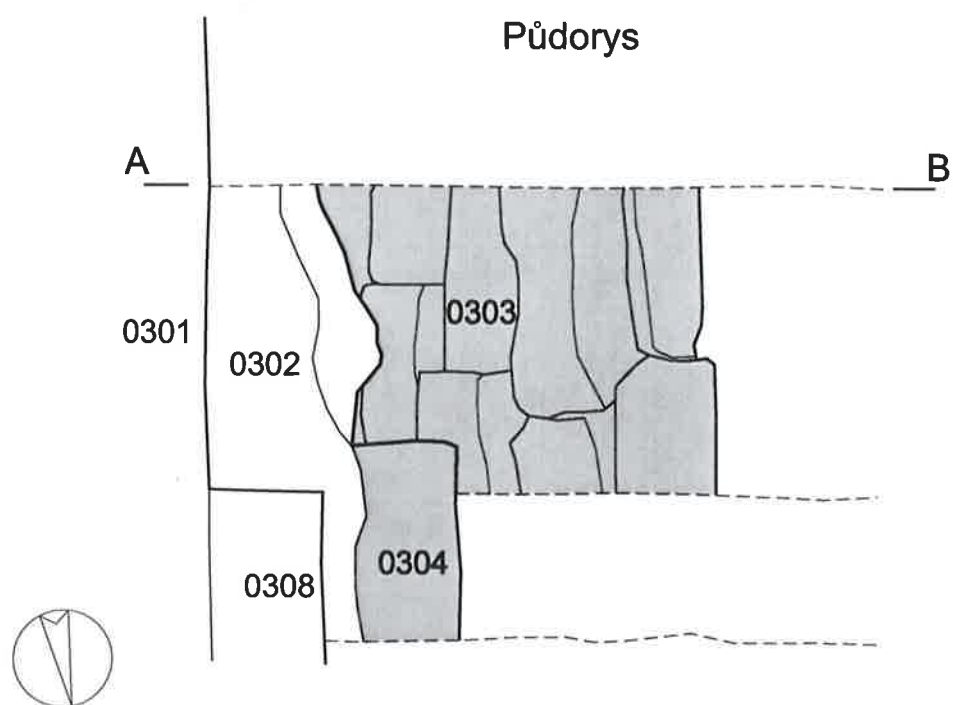

Sonda 02/07
Východní profil

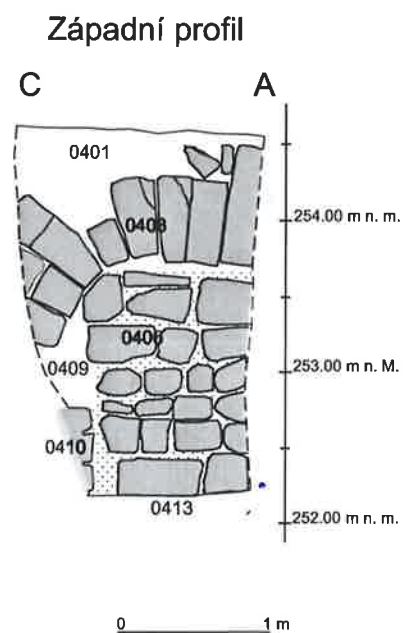
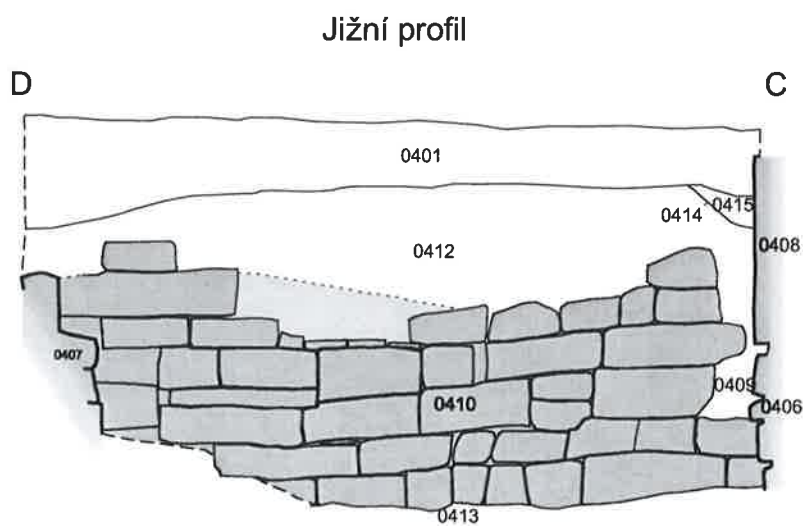
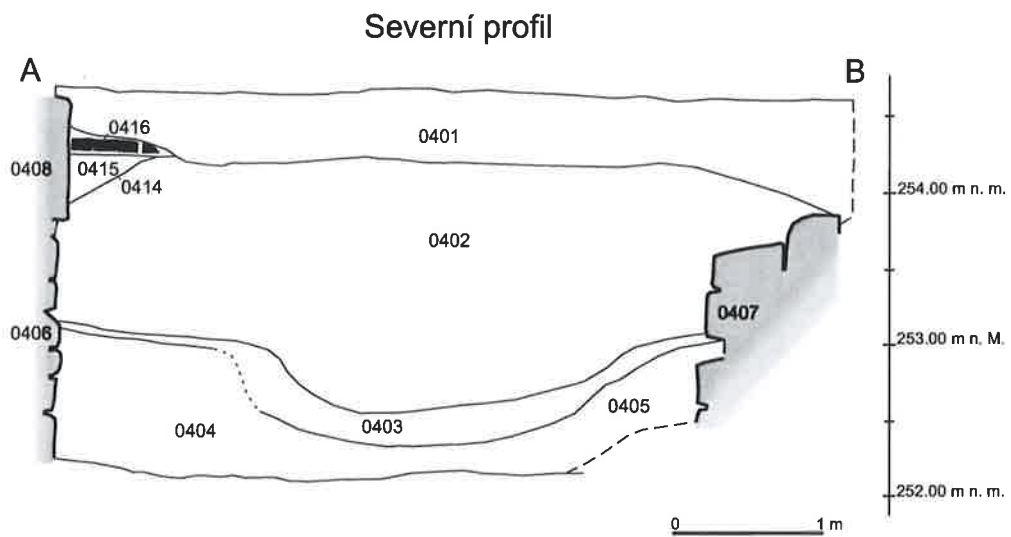
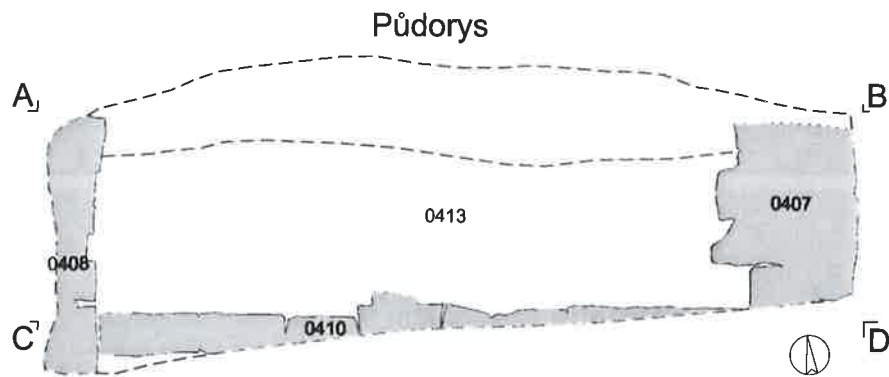

Příloha 2: Celkový plán výzkumu. Měřítko 1:200.

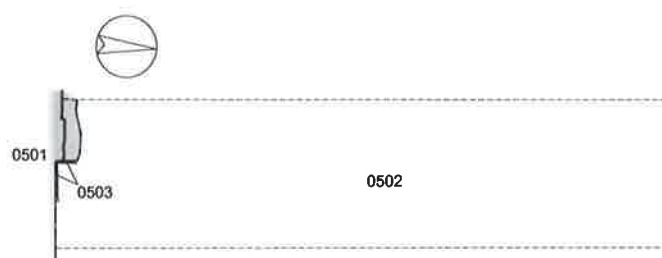

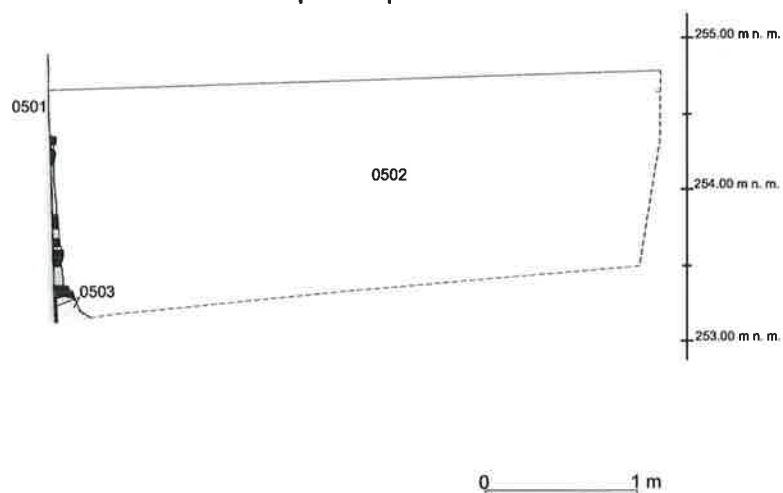

Sonda 05/07

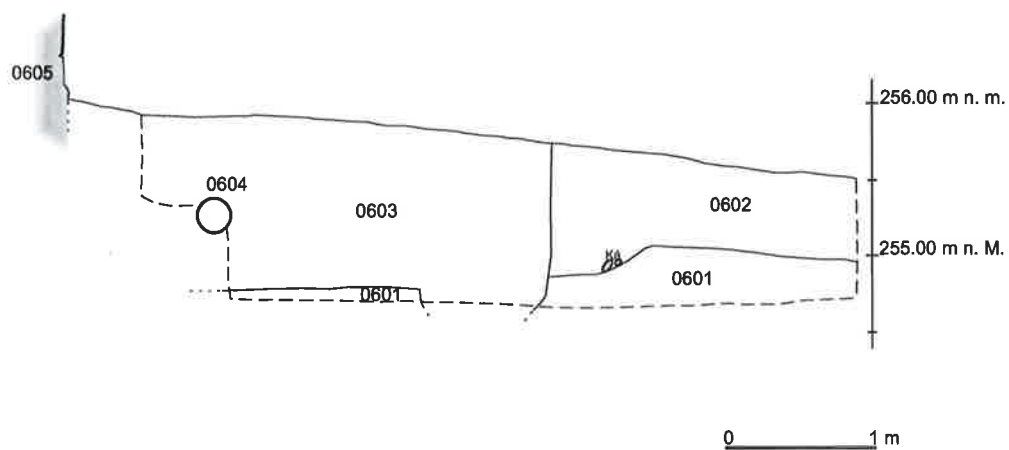
Půdorys

Západní profil

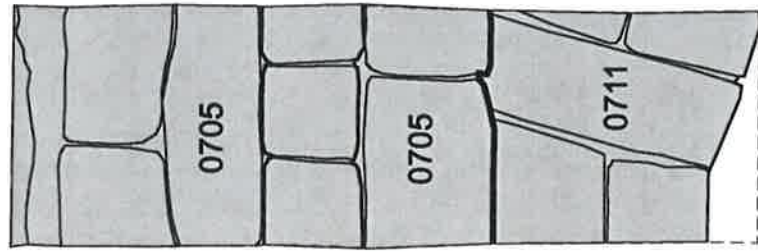
Sonda 06/07
Východní profil

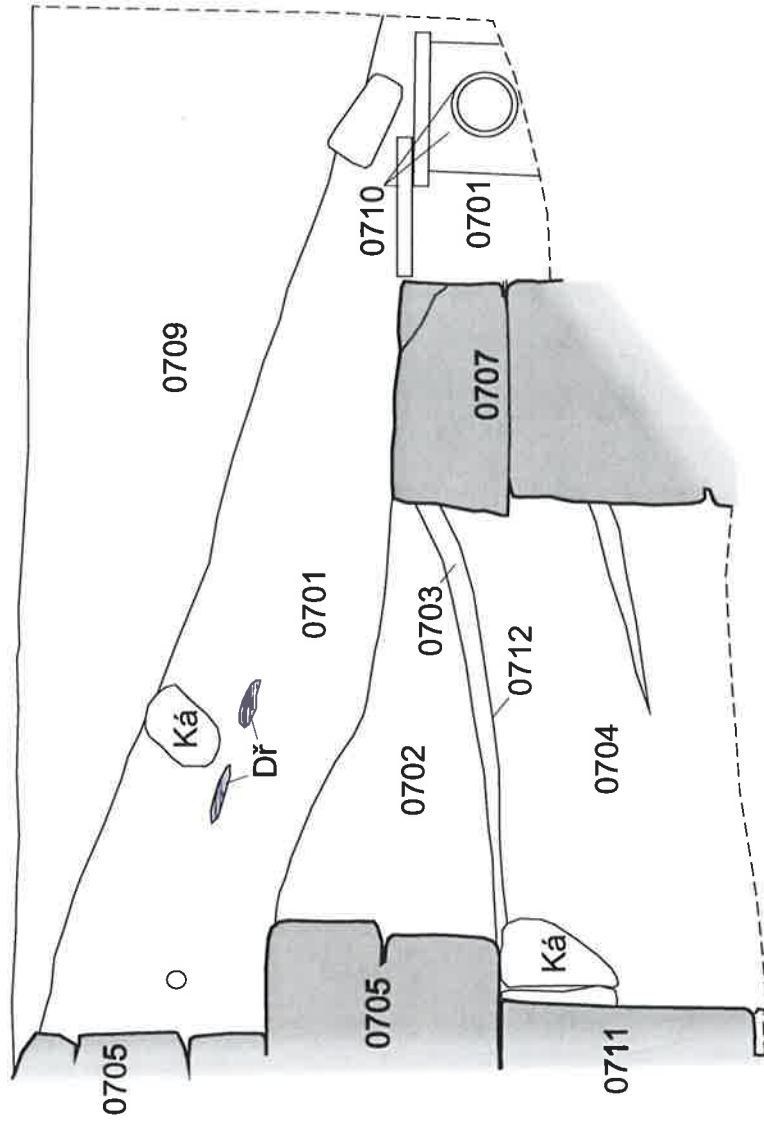
Sonda 07/07
Západní profil

A B

Severní profil

C

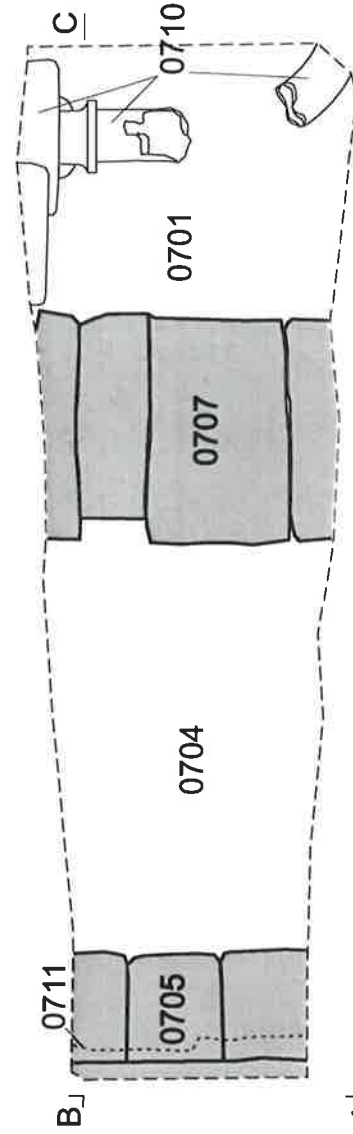
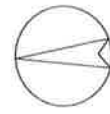

255.00 m n. m.

254.00 m n. m.

253.00 m n. M.

Půdorys

B_J

0704

0707

0701

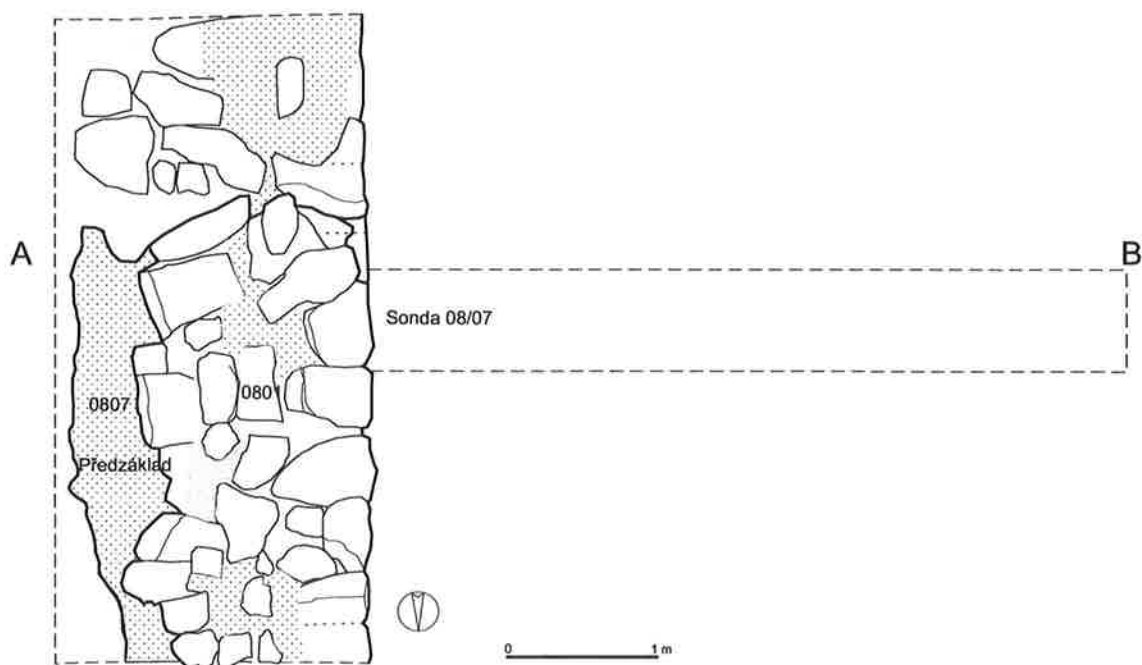
0710

A_I

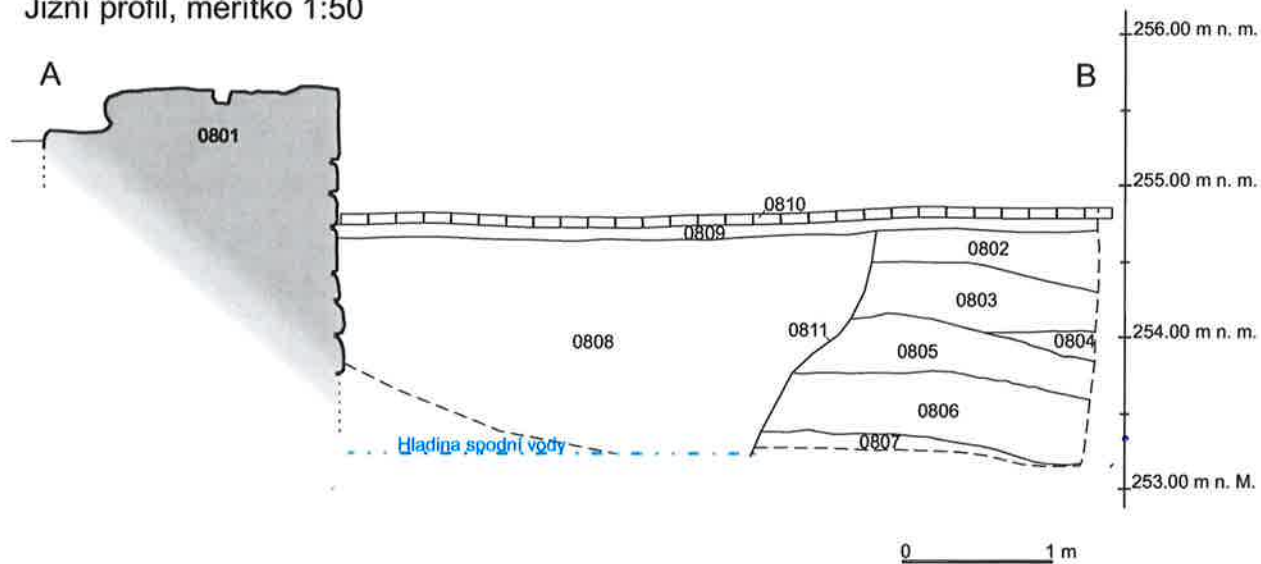
0 1 m

Sonda 08/07

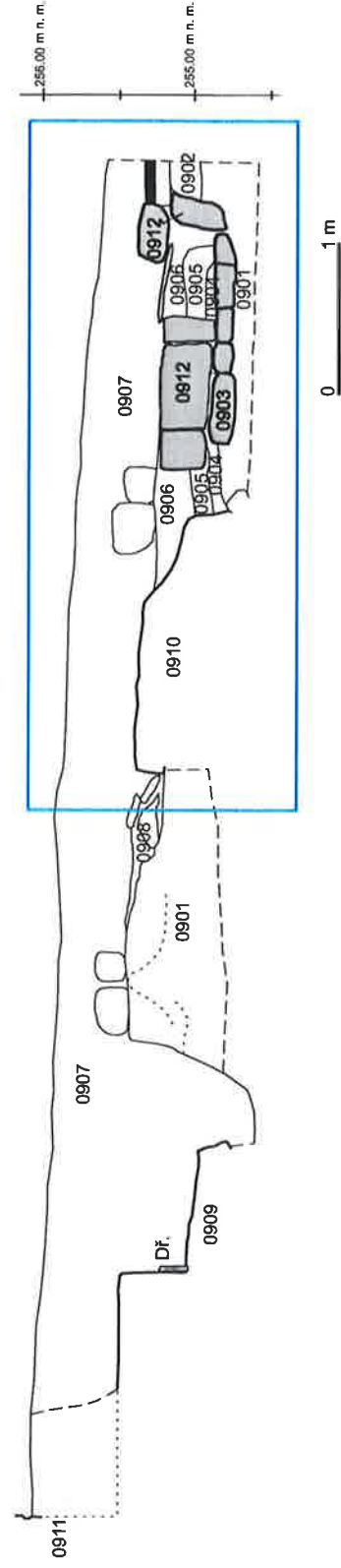
Půdorys, měřítko 1:50

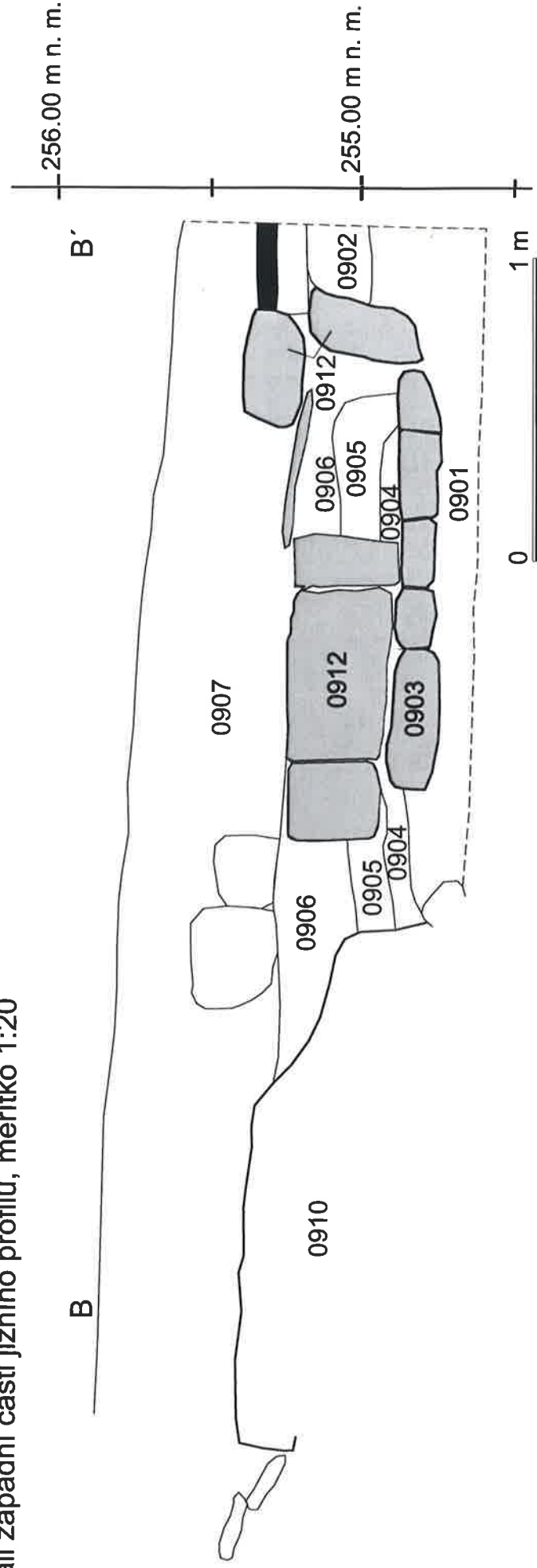
Jižní profil, měřítko 1:50

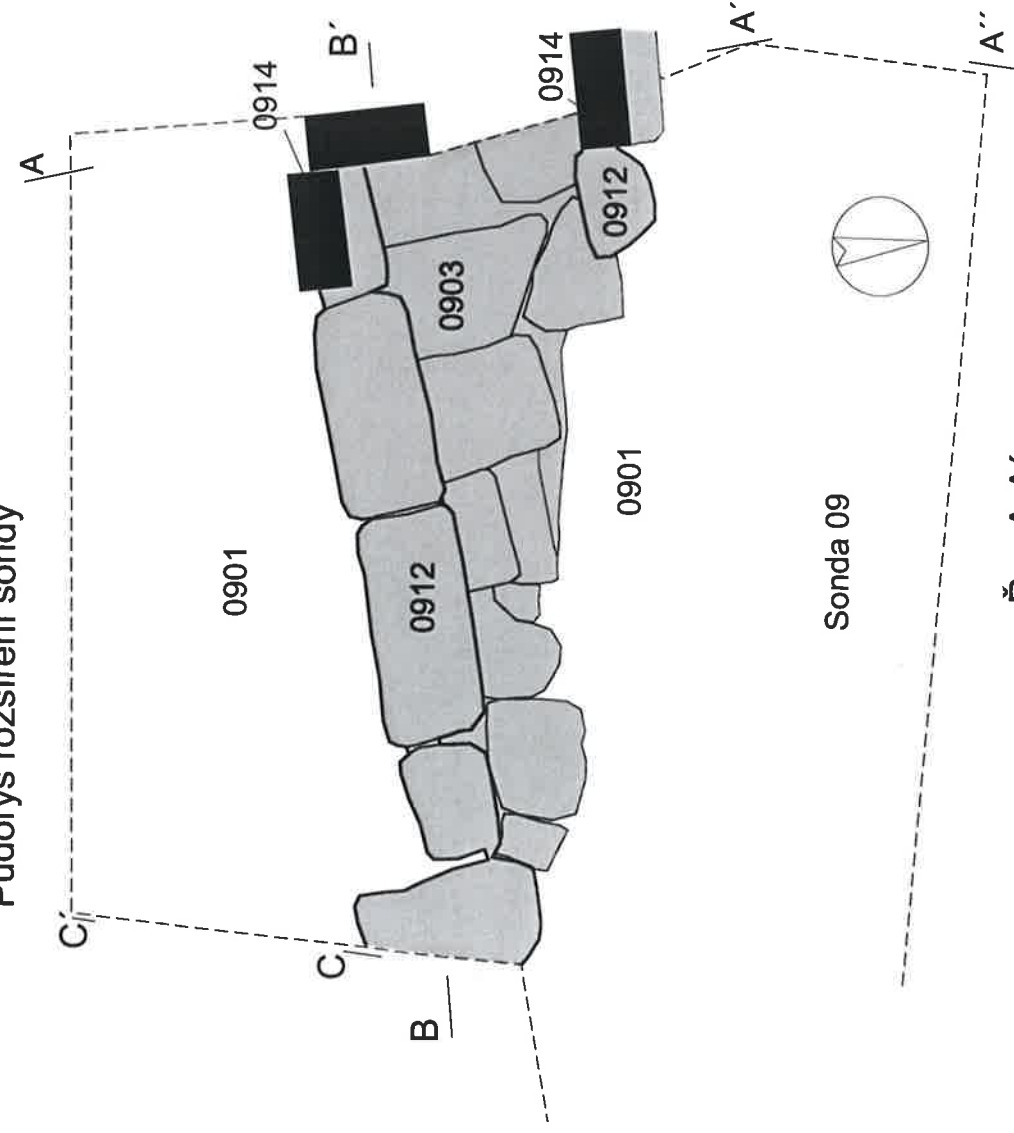
Sonda 09/07
Jižní profil, měřítko 1:50

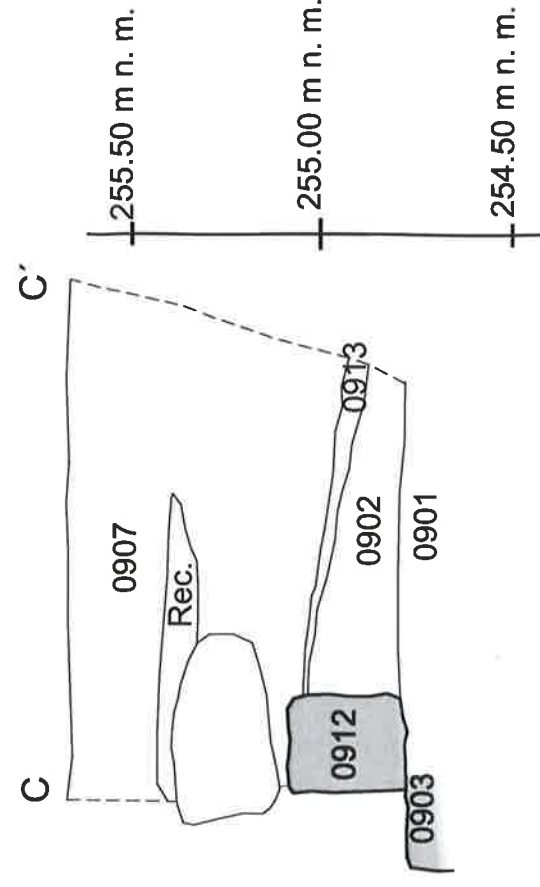
Detail západní části jižního profilu, měřítko 1:20

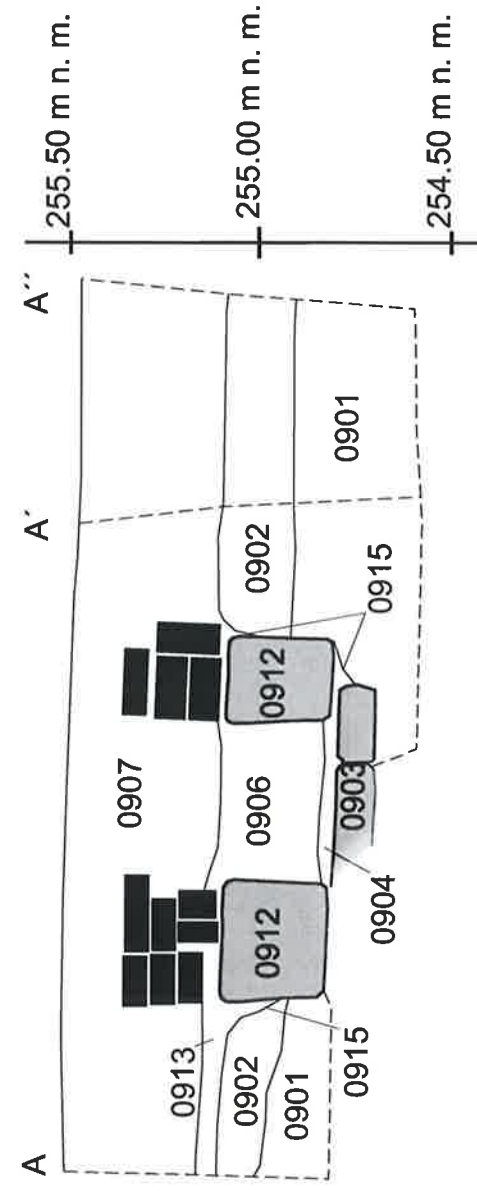
Sonda 09/07
Půdorys rozšíření sondy

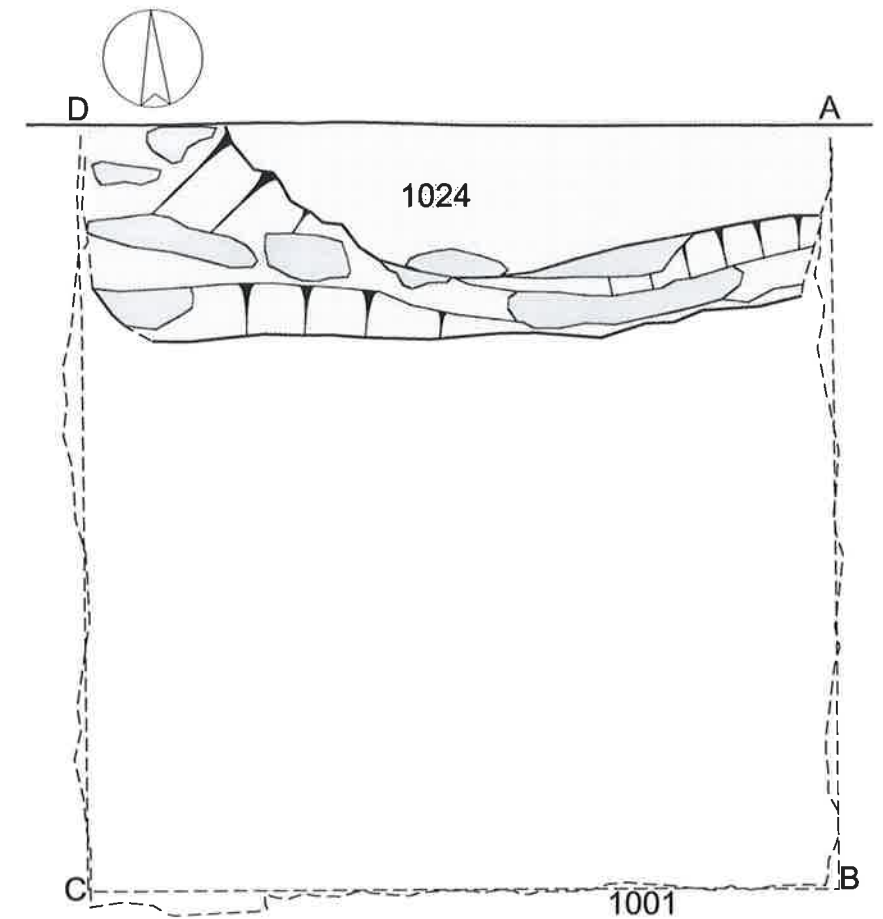
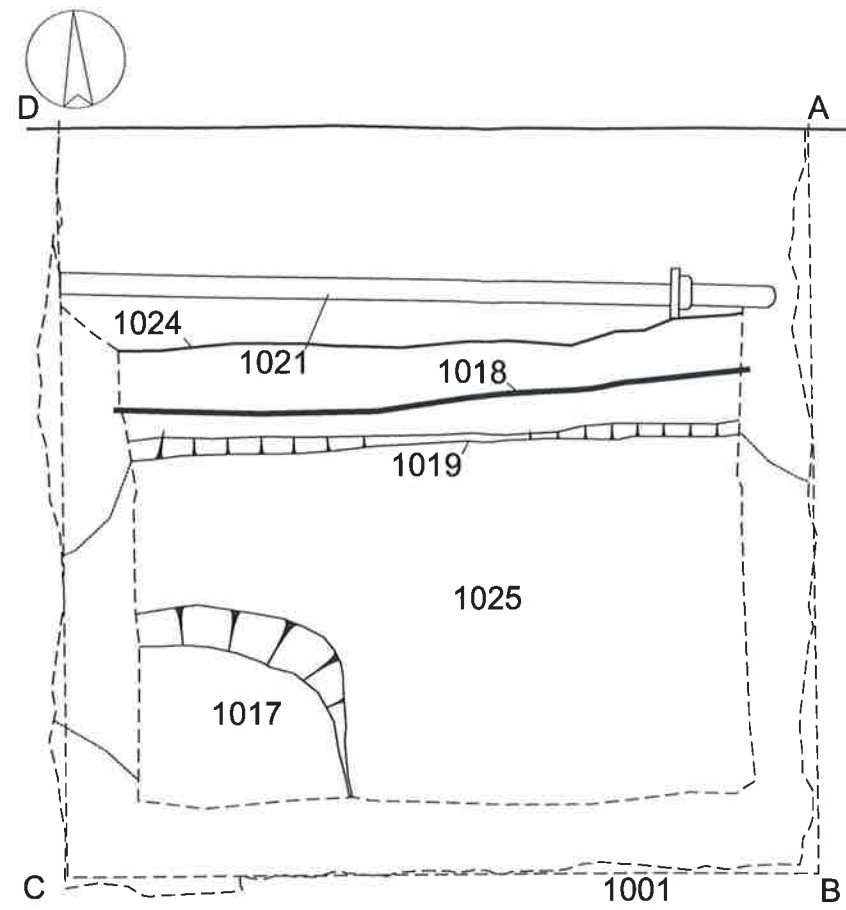
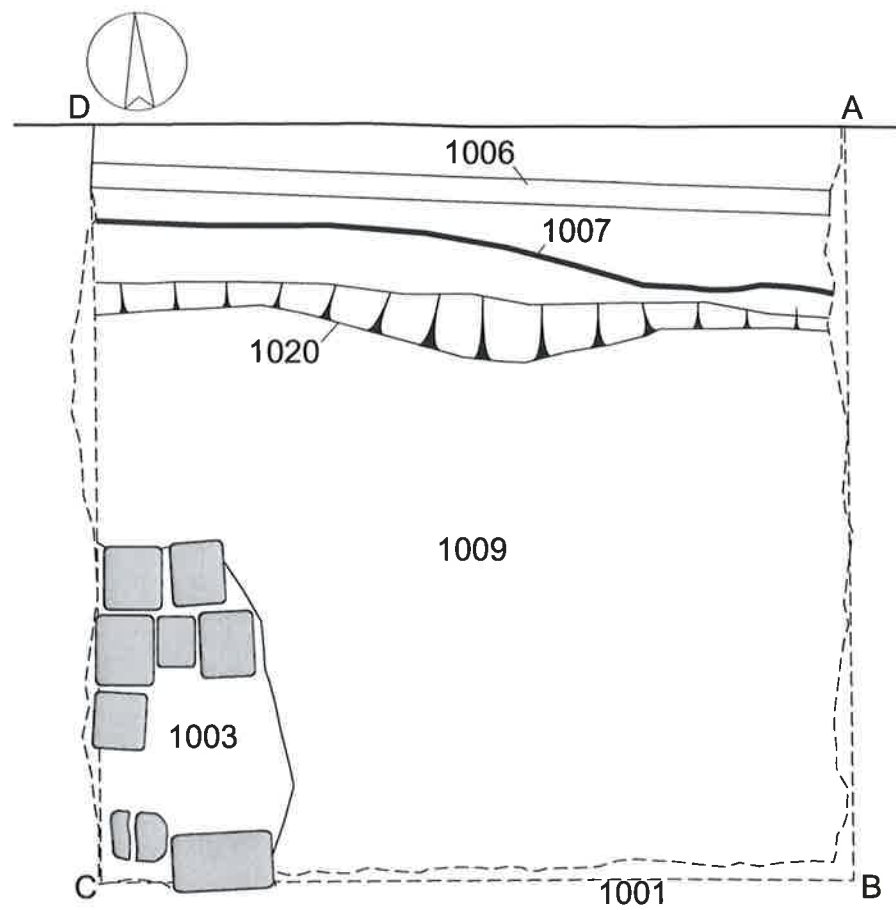
Východní profil

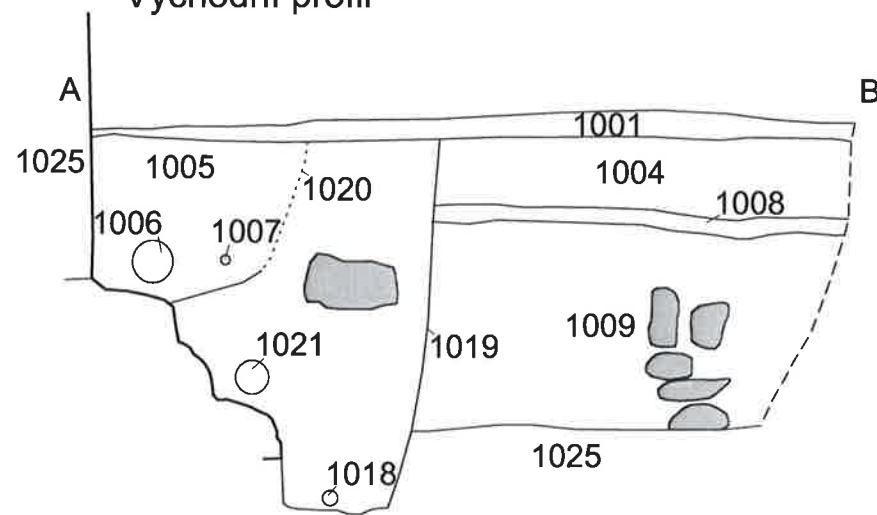
Řez A-A'

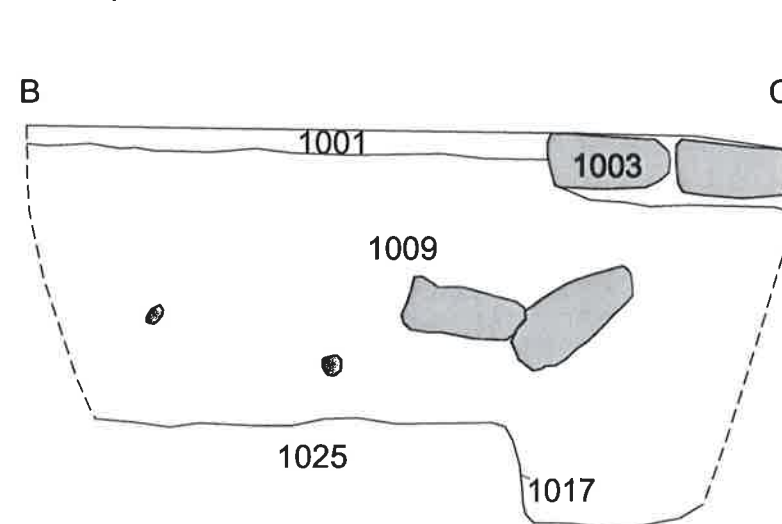

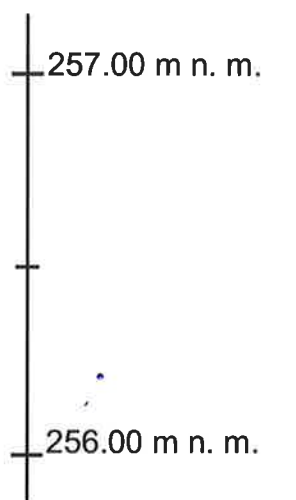
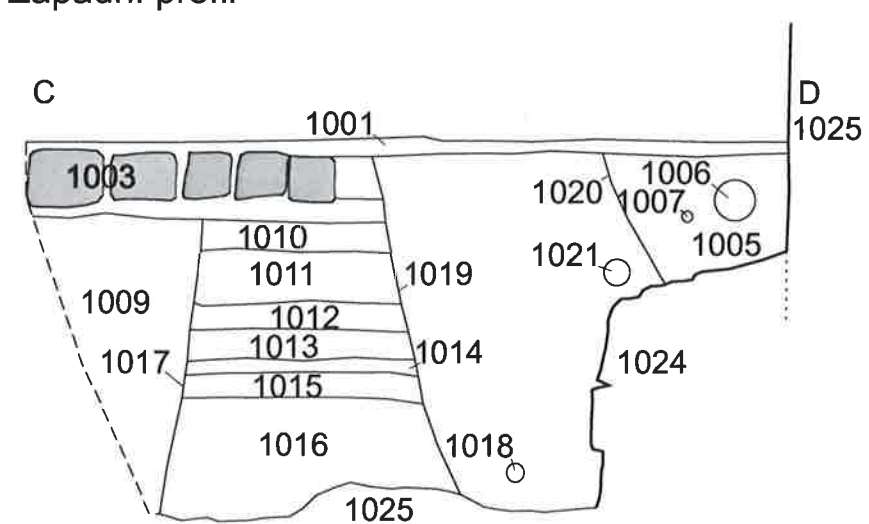
Východní profil

Jižní profil

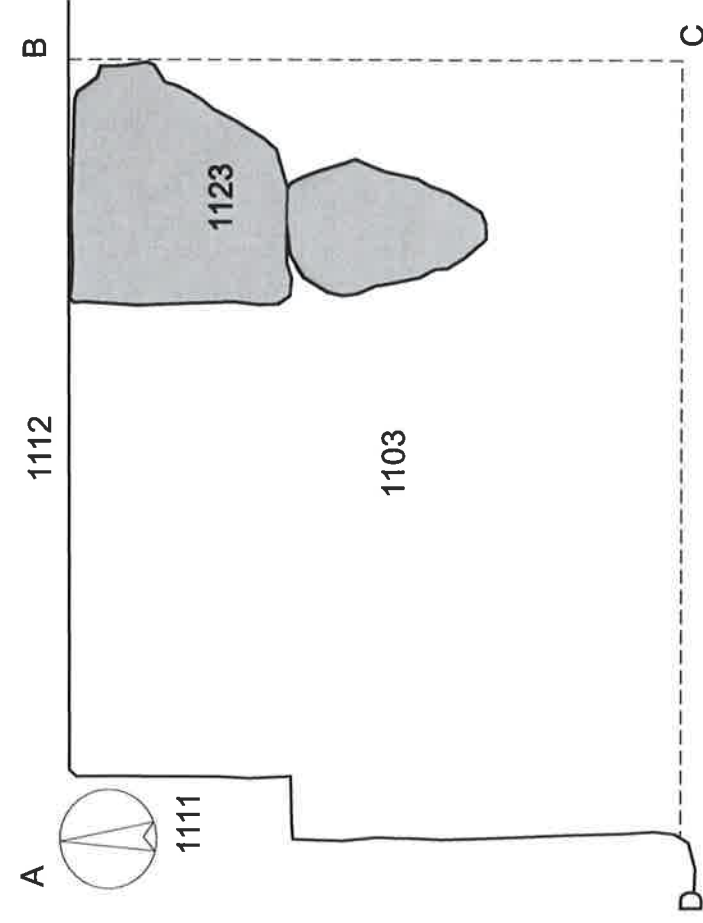

Západní profil

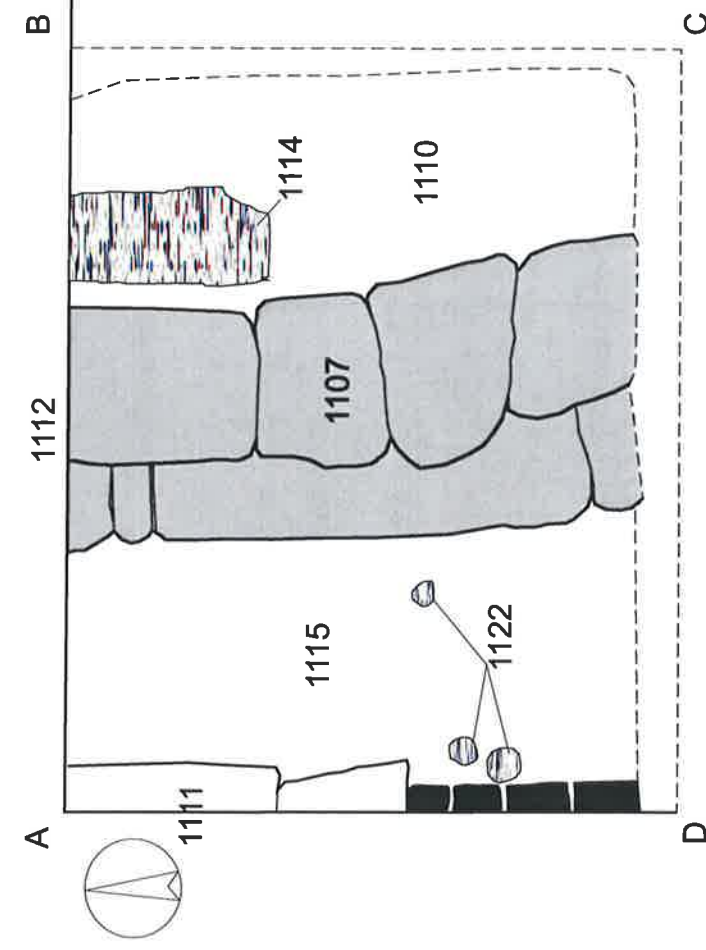

0 1 m

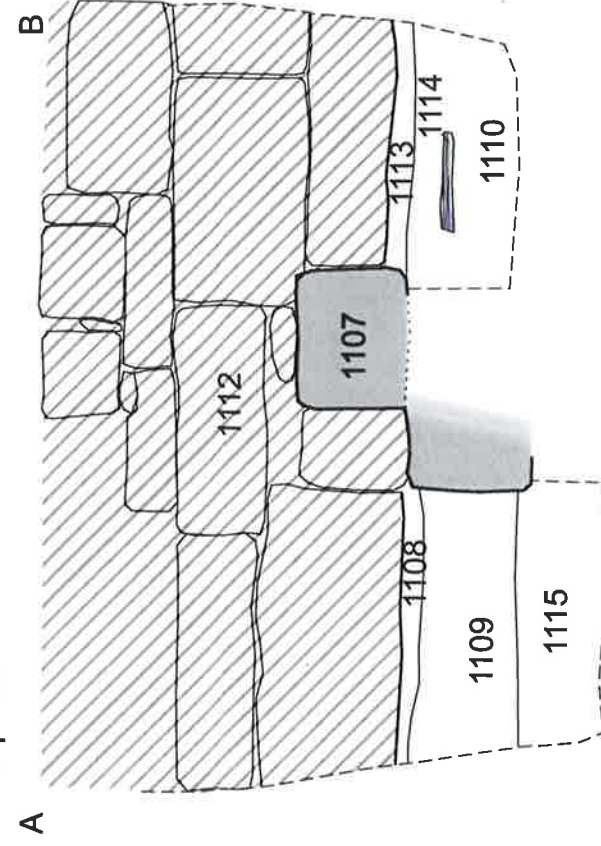
Sonda 11/07
Půdorys, I. úroveň

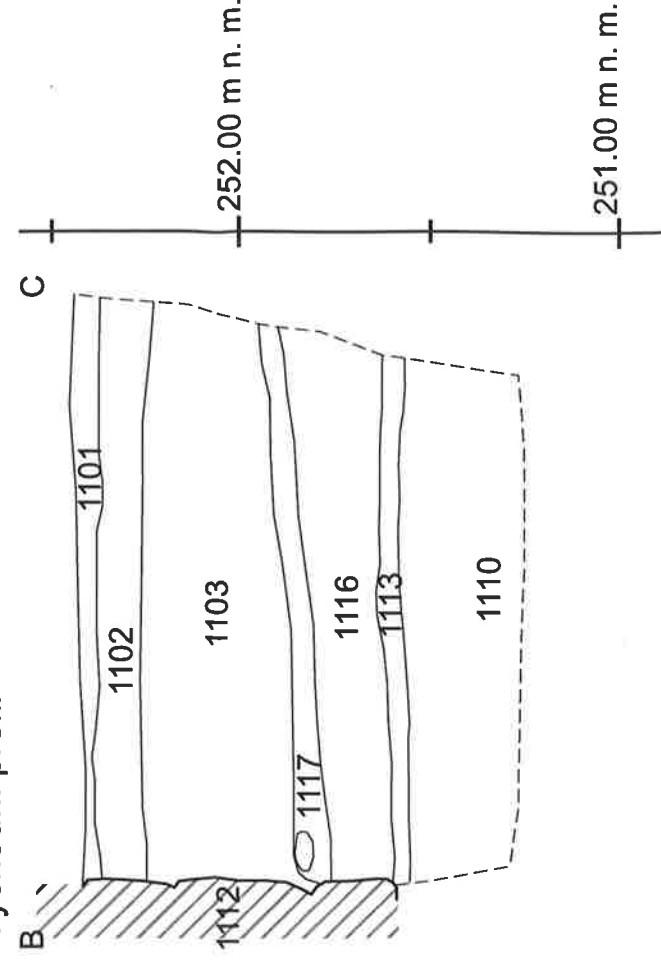
Půdorys, II. úroveň

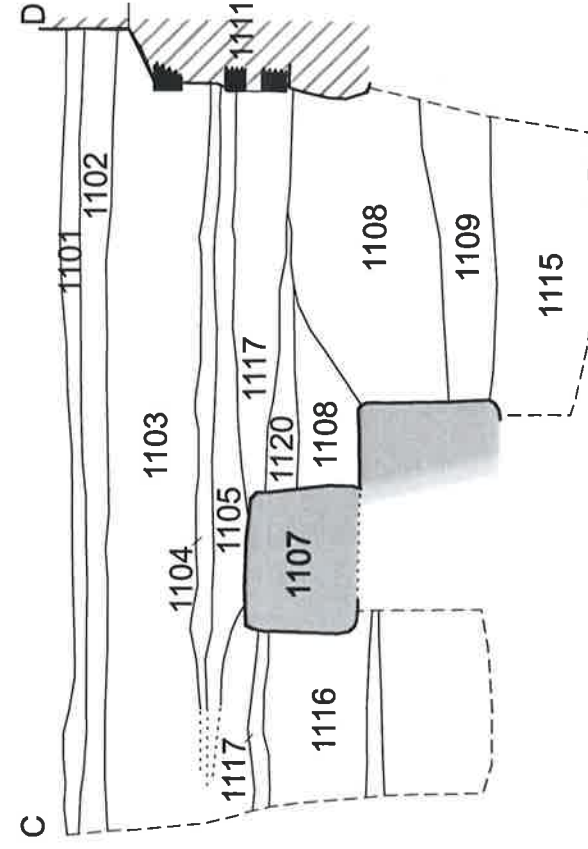
Sonda 11/07
Severní profil

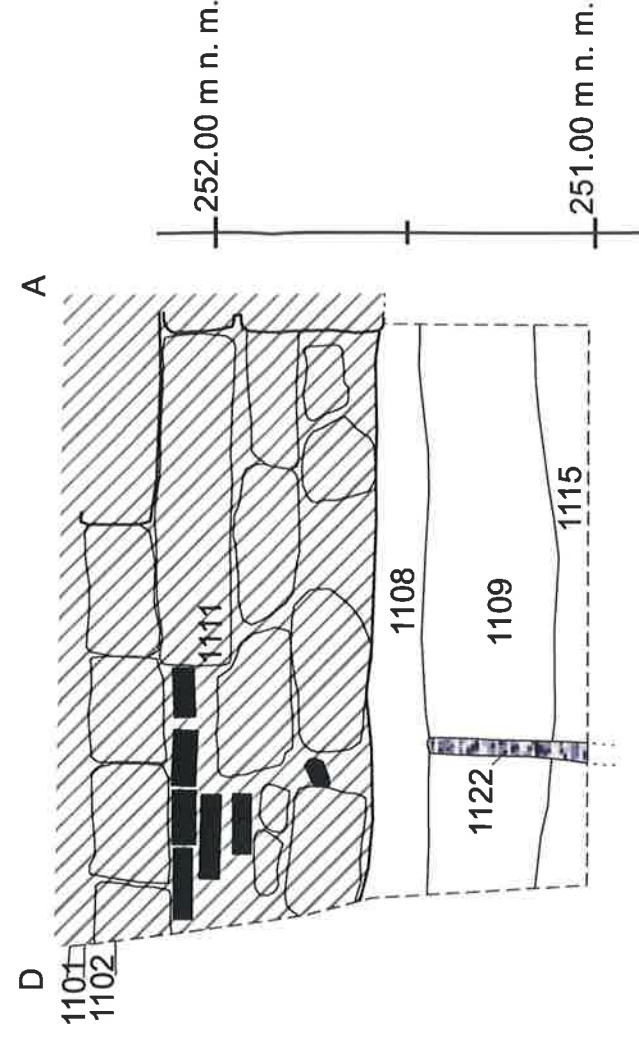
Východní profil

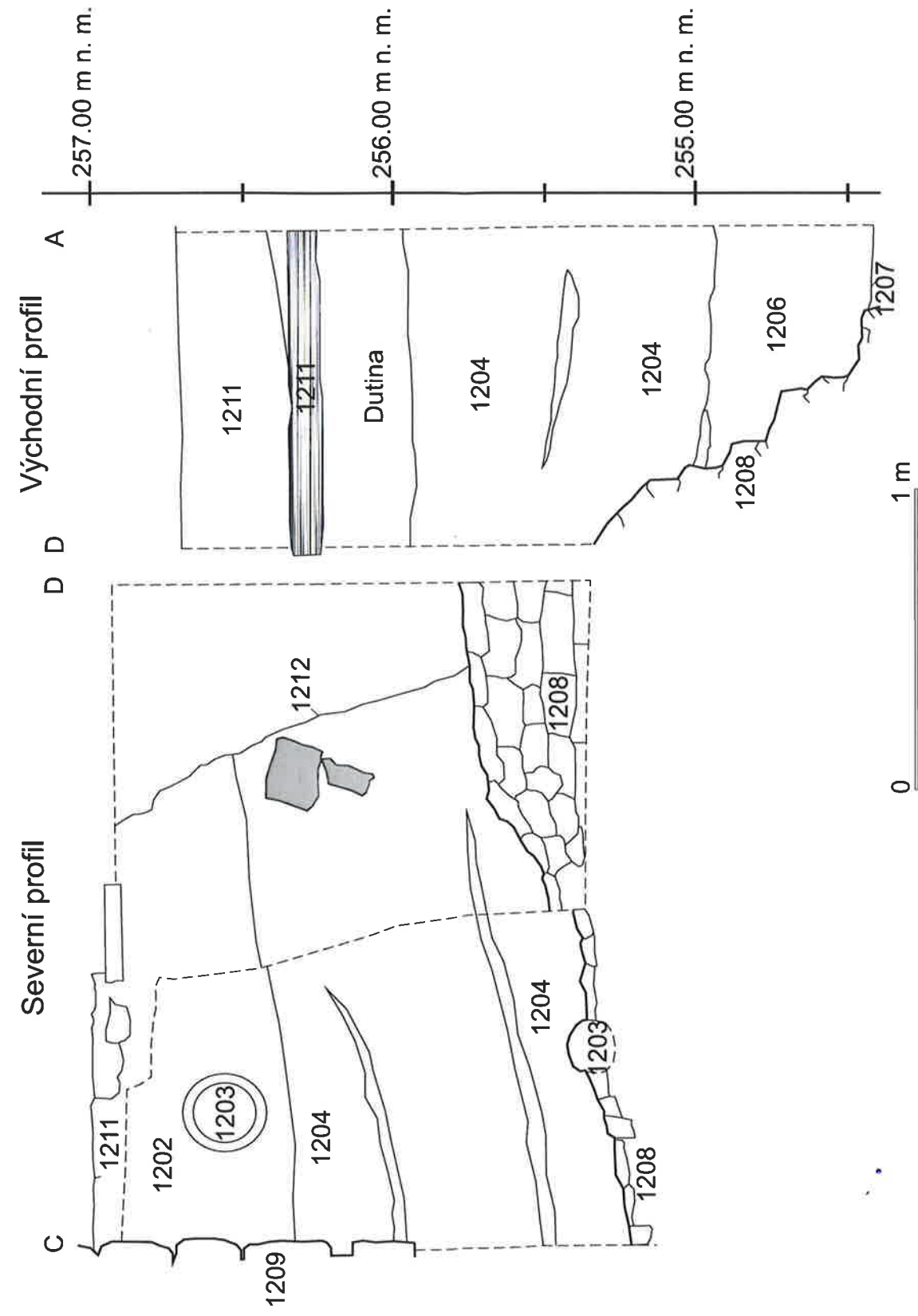
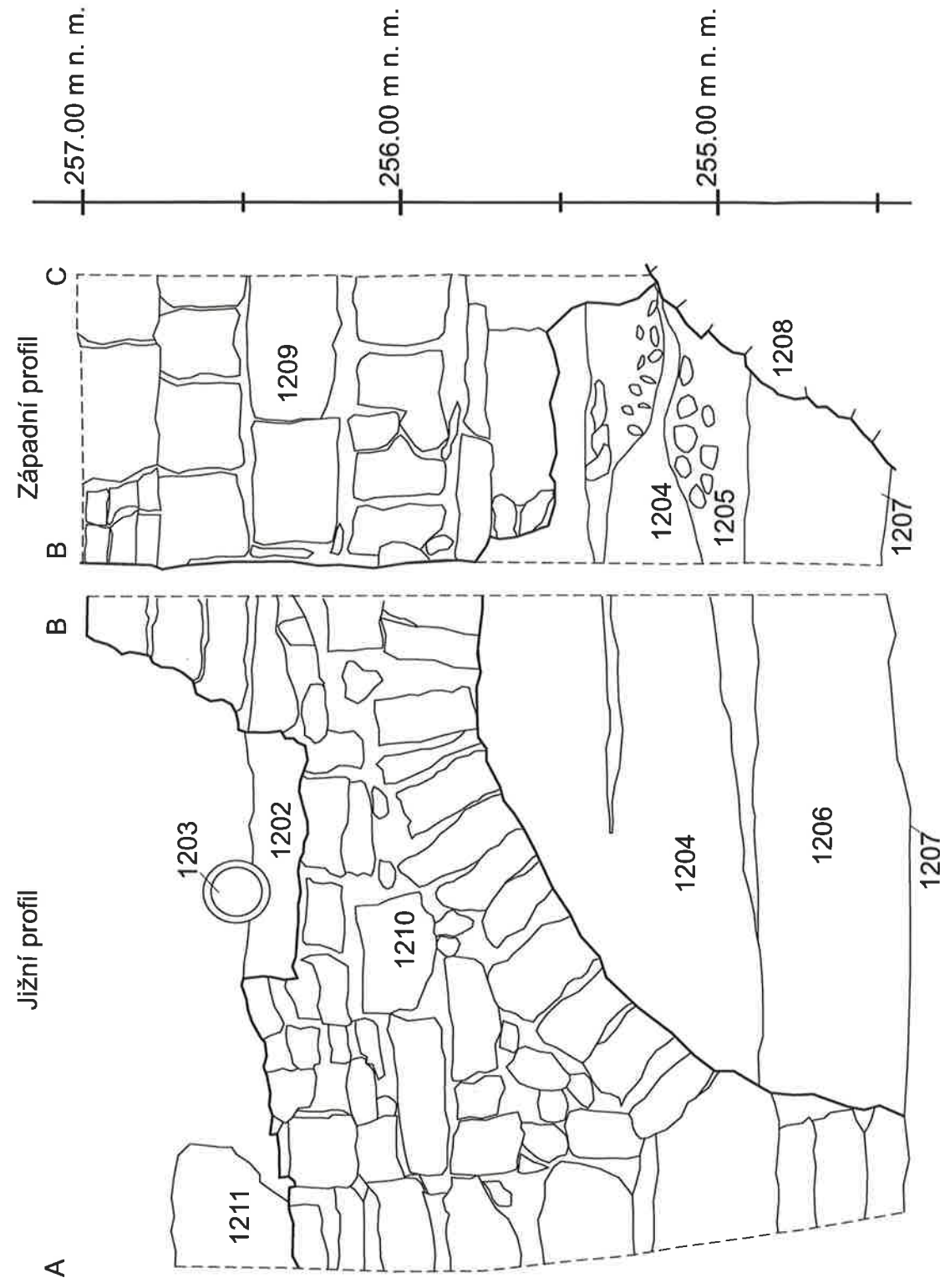
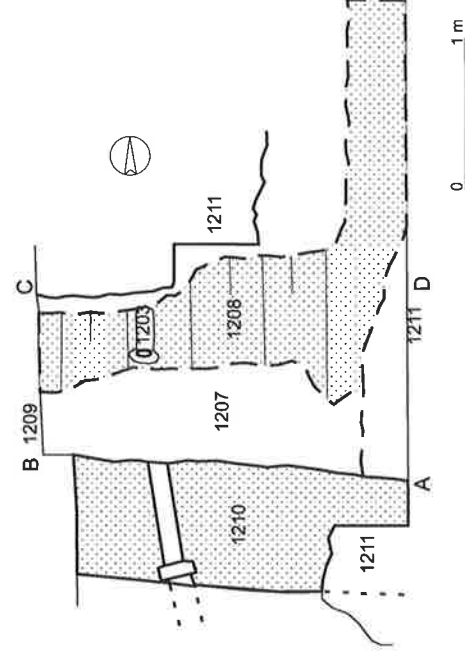
Jižní profil

Západní profil

Obr. 1

Obr. 2

14. Výběr z fotografické dokumentace; 1: plocha výzkumu od severozápadu
2: Plocha výzkumu od jihovýchodu

Obr. 1

Obr. 2

15. Výběr z fotografické dokumentace; 1: Sonda 4/07, pohled od východu.
2: Sonda 11/07, pohled od jihozápadu.

Obr. 1

Obr.2

16. Výběr z fotografické dokumentace; 1: Sonda 3/07, pohled od severu na torzo klenby 0303.
2: Sonda 9/07 pohled od severu na zdiva kanálu 0912 a 0903.

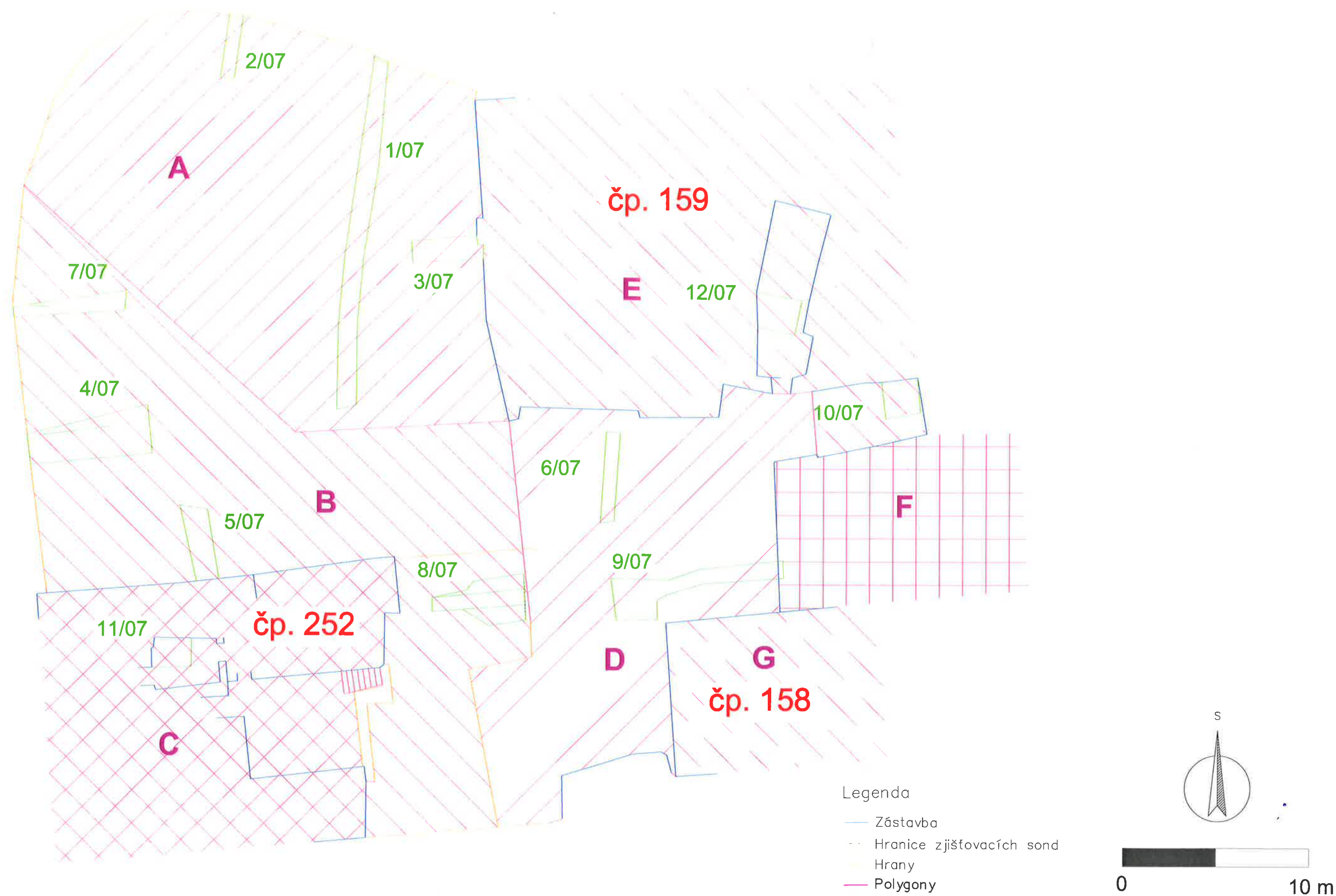

Obr. 1

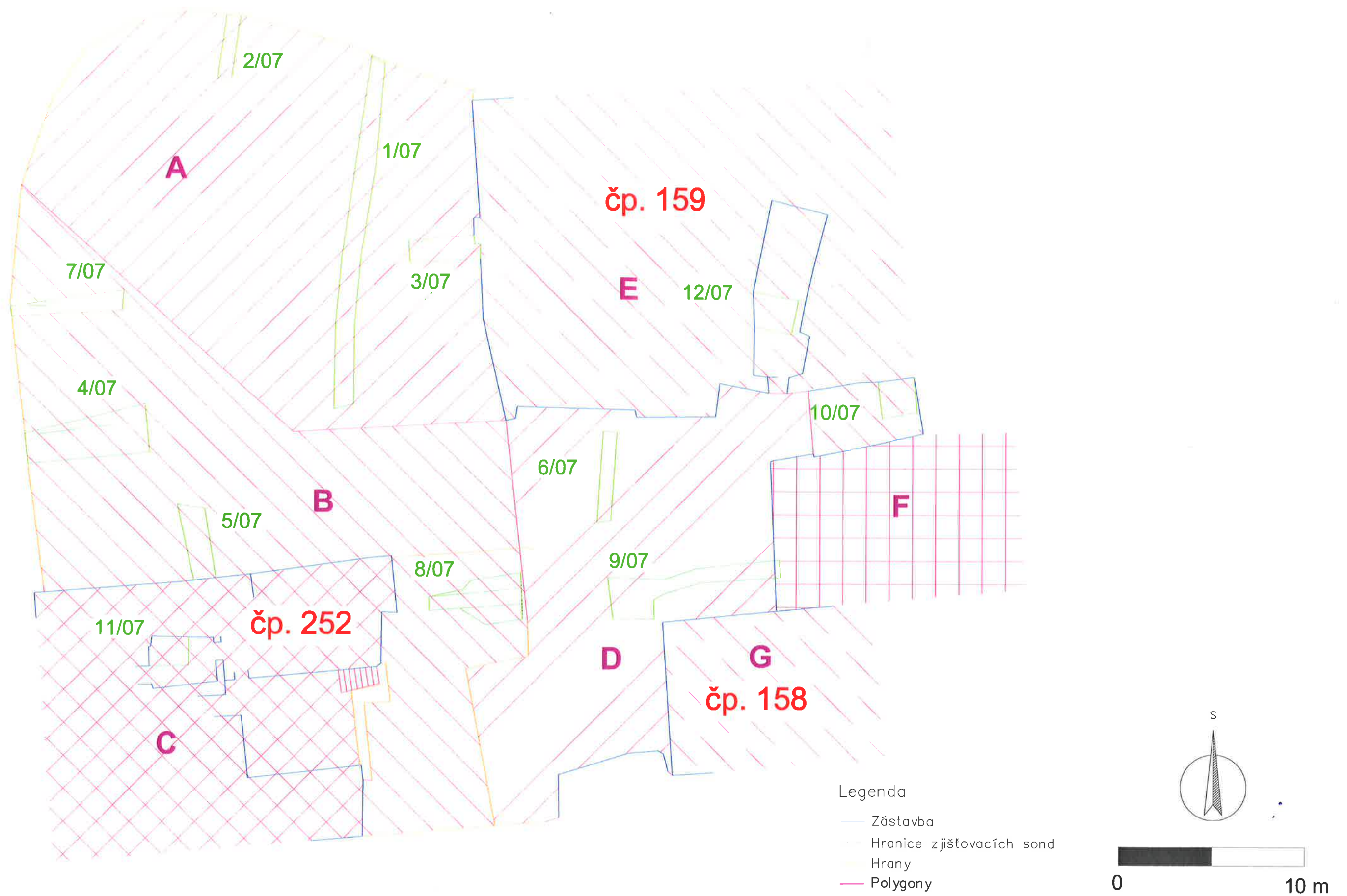
Obr. 2

17. Výběr z fotografické dokumentace; 1: Sonda 10/07, pohled od východu.
2: Sonda 12/07, pohled od severu na základ 1210.

Příloha 18: Vyhodnocení rozsahu dochování archeologických památek. Měřítko 1:200.

Příloha 18: Vyhodnocení rozsahu dochování archeologických památek. Měřítko 1:200.